

JENEI GYULA:
Az időben rend van

Amikor kezembe vettem e kötetet, a borítót rögtön megkapónak találtam. Egy kerékpár impresszionisztikusan elmosódott képe van rajta. Általánosnak mondható tárgy, amit

emlékeink tesznek egyedivé. „Csomagtartón rázódtam anyám vagy apám derekába kapaszkodva” – mintha ez a bicikli a címadó versből gurult volna elő. Alatta, talán egy régi írógéppel odakopácsolva, a szerzői név és a kötet cím. De a bicikli üres. „Eltelt a gyerekkor”, apa nincs, anya sincs már,

s az érett férfi belenéz a törekénység, a lét és az elmúlás tükrébe. Ahogy Kosztolányi Dezső is tette, s a kötet első verse (*Hajnali éberség*) őt idézi meg, spirituális kapcsolattal modern és posztmodern, rejtőzködő és kitárulkozó romantika között. E verssel együtt keretet alkot a kötetzáró darab (*Ritmuszavar*) ezen léttapasztalat megerősítéseként.

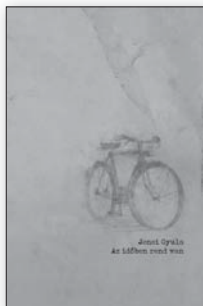
Kívülről és távolról nézve könnyű szabályosságot, sorsszerűséget belelátni egy életbe. Belülről és közelebről a kép már sokkalta árnyaltabb, realisabb. Ez a szemlélet a szöveg és befogadója diskurzusának eredménye. Magunkra ismerhetünk benne. Innen tudhatjuk biztosan, akármilyen fegyelmezett

áradással halad is az életfolyam, *rend* csak az *idő* alapján tehető emlékeinkben, ahogy a könyv címe sugallja.

Rendszer már annál több felállítható, kettő uralkodik e könyvben is: a már említett idő, illetve a versek hat fejezetbe történő besorolása, azonos jelleggel bíró történetek, egy életszakasz impresszióinak rokoníthatósága alapján.

Egy impresszió tökéletes megjelenítésére példa e kötetben az *Ingek és öltönyök*, valamint a *Helyi* című alkotások. Előbbi remekül szintetizálja a külső és belső szemléletet, a kimondás és ki nem mondás erejét, míg az utóbbi vers csupán érzékelések, érzetek felsorolásával teremti meg a plaszticitás élményszerű fokát.

Nyelvi lelemény, hogy a költő néhány versben „grafikai jelek [hiányára] bízza a mondhatatlant” (Ver(s)ziók *a baláltra*) vagy a csupán ki nem mondott dolgot. Egyes sorvégeken ugyanis az elválasztójel nem rendeli el útjelzőként a gondolat irányát, hanem az értelmezési lehetőségek rétegeit dúsítja. Az imént említett vers második, letisztultabb és ezáltal erősebb részében ez méginkább érvényre jut. Enyhe disszonancia érezhető a *Milyen lesz* olvasásakor is, mivel utolsó soraiban kissé megtörik a vers, bár ez az ér-

zet magyarázható a biológia törvényszerűségének „nagydologba” rántó erejével és az itt elért megdöbbentő hatásával.

A címekben szereplő nagybetűkön kívül egyel sem találkozunk a kötetben. Ez jól érzékelteti, hogy életünk folyama megszakíthatatlan. Amíg tart, mindent át kell élni, a veszteséget is, a reményt is, amiről legtöbbször mi magunk is tudjuk, hogy csak még nagyobb fájdalmat hoz. Iszonytató az ember tűnékenységére való rádőbbenés: egy anya elvesztésének kálváriája, a magunk halálának föl-föl bukkanó víziója mások elmúlásában (*Másik ajtóban, Majd amikor*).

Egyes történetek adott pillanatban jelentékteleneknek tűnhetnek, de más megvilágításban – vagy éppen árnyékban – életünk minden momentuma jelentőssé válhat. Ilyen a halál jelenléte (*Nem maradt idő*) vagy életünk néhány színhelyének súlya: kórház, öregek otthona, életünk pályaudvara és váróterme. A tragikum egyik szelíden komor boltíve két vers egymás után rendezéséből épül. A *Várom a telefont* zárósora és a *Jó lenne már* nyitószora megegyezik: „jó lenne már, ha meghalnál, anyám” – kér megváltást a versbeli én nagybeteg szülőjére. Élőholt és élő keresztútja. „Gyerekkorom egéről lepotyogtak a csillagok. már csak a test konkrét a hullaházban, anyám meggyötört teste. [...] gyerekkorodba nem ha-

gyod magadat visszarántani” (*Gyerekkorom egéről*). Üres a bicikli, de megint előgurul, s „a mozgásban fölsejlik a mozdulatlanság” (*Az itt-lét öröme*). Ahogy e kötet szövegei által érezhető: az általánosban ott az egyedi, az elmúlásban az örök-lét – még akkor is, ha ez az emberi sors állandó ismétlődésétől, újrajátszódásától örök csupán.

FITTER ÁGNES

(FISZ, Budapest, 2011,
96 oldal, 1700 Ft)

NYERGES GÁBOR ÁDÁM:
Helyi érzéstelenítés

A *Karthágó* című, emlékezetesen szép és komoly gyászvers-fűzért említettem már e lap hasábjain a 2009-ben megjelent *Beszámított veszteség* című antológia kapcsán. Az antológia egyik kiemelkedő szerzője, Nyerges Gábor Ádám most önálló kötettel jelentkezett. Nyerges ügyes irodalomsszervező, évek óta szerkeszti a generációs, egyetem- (értsd: ELTE BTK-) közeli Apokrif folyóiratot, amely ezen egyetemközelsége ellenére is többé-kevésbé mentes a diáklapok gyengeségeitől, s ezért a szerkesztőt illeti dicséret.

Helyi érzéstelenítés című verseskötete érvényes, mondhatni kompakt irodalmi alkotás. Azért

pedig ismét a szerkesztőt (egész pontosan a kiadót, az Orpheuszt) illeti dicséret, hogy úgy is néz ki és olyan gondosan tervezett, amilyennek egy verseskötetnek illik lennie, ha már egy szerző a jeles 2011-es évben kimerészkedik a blogoszférából („míg sorban lefagynak körötted a programok”), és nyomtatott könyv kiadására adja a fejét.

A többi már a költő dolga. Király Farkas a versek megszólító és – valahogy így: – szó-kimondó jellegét emeli ki. Ez a megszólító attitűd (mely az elemi közlési vágyból éppúgy természetesen adódik, mint – Nyerges saját, remek meghatározása szerint – a „düledező” szerelmes versek intenzitásából) sok öni-róniával párosul, amely egy sajátos, ám valljuk be, ismerős és ezért szerethető helyzetbe hozza a szövegek megszólalóját (majdnem költőt írtunk!). A Lírai Ént – írnanék le az egyik legborzasztóbb kifejezést, ha nem pont Nyerges Gábor Ádám tenné oly találóan nevetségessé *Muszájlesbiájában* a „stróman Lírai Ént” és „Lírai Te”-t, szóval e személyességtelenítő szakkifejezéseket.

Nyergesnek jól áll az is, amikor örkényes, tandoris módon ír

– az általam is példaképnek választott írók nyomában –, látszólagos könnyedséggel, látszólagosan egyszerű mintakövetéssel. Szellemes a szürke bürokrácia nyelvén megszólaló *Atyaúr Isten* poénja is.

Mégis akkor a legjobb, amikor szépen és komolyan szerkesztett, amikor – egy kis intellektuális játékosággal együtt is – kijózanítóan fegyelmezett (*Úton és cipőkön*). Szerencsés, hogy felismeri és igen jól karikírozza a költőtől algoritmusait, a „felcserélhető” lányokkal és a „herpeszes műsák csókjaitól” ihletett költőtársakkal. Fontos, hogy érti, sőt regisztrálja is a toposzokat, a tiszteletköröket, a közhelyeket.

És örömteli, hogy ismeri a cím szövegtani funkcióit. A *Helyi érzéstelenítés* cím kordában tartja a könyvet, a versekben pedig a játékoság, a személyesség, az érzelmi ironikus önreflexió, a polgárpukkasztó momentumok oly gondosan adagoltak, hogy valóban helyi érzéstelenítésként működnek. Mellékhatások nélkül: a tehetséget nem tompítják el.

KÉPES GÁBOR

(Orpheusz Kiadó, Budapest, 2010,
76 oldal, 1800 Ft)

BODOR ÁDÁM: *Az utolsó szénégetők*

Vannak szerzők, akiknek alkotói temperáltságuknál fogva jól áll a kimondottan rövid forma, de általános tapasztalat, hogy a legtöbb prózaíró nem tud mit kezdeni a kis terjedelem kihívásaival. Manapság divatos dolog a tárca műfajának újjáéledéséről beszélni, ez azonban sokszor inkább könyvszakmai PR-fogásnak tűnik, mintsem valós tendenciának, mert bár valóban nagyobb presztízs övezi e rövidpróza műveket, mint akár csak öt-tíz évvel ezelőtt, nagyszerű, húsba-vágó tárcákkal ritkán találkozhatunk. A műfaj magában hordozza a kisebb kaliber korlátait, az igazán jó tárca mégis az, amelyik novelisztikus súlyt képes adni a pár oldalas szövegnek. Ahhoz, hogy valódi szépirodalmi értékkel telítődjenek ezek a prózai nüanszok, legalább Bodor Ádámnak kell lennie a szerzőnek.

A *Sinistra-körzet* és *Az érsek látogatása* ritkán megszólaló szerzője a jól ismert Bodor-univerzumot építi tovább. Pontosabban fogalmazva azt redukálja, annak folytatási lehetőségeit skicceli fel darabról darabra. Kihagyásos technikája szinte minden részletet homályban hagy, annyira szo-

ritkozik csupán, hogy egy lehetséges, de meg nem születő nagyobb prózai mű lényegi mozzanataira csupaszítja történeteit, takarékos mondatokkal felvázolja az erővonalakokat, azok végigkövetése, továbbgondolása, az esetleges előzmények és a következmények (amelyek meg nem írtágukban is majdnem mindig valamely baljós hangulatot hordoznak) már a leírt történeten kívül esnek.

Az először 1978 és 1981 között az Utunkban, majd 2007 és 2010 között az Élet és Irodalomban megjelent tárcák gyűjteménye akár lehetne a régi, elfeledett írások pusztá kötötté gereblyézése is; hogy ez mégsem így van, hogy mégis szép íveket kirajzol, egységes, külön bejáratú világot reprezentáló pró-

zakötetté szerveződik, az Bodor konzekvens, soha meg nem bicsakló, eredeti és stabil színvonalú írásművészetének köszönhető. *Az utolsó szénégetők* közege egy magára hagyott, izolált, időtlen tér, alakjai melankolikus, szomorú, frusztrált, unatkozó, mindenekelőtt pedig

magányos figurák. Saját kisszerű köreiket róják, szívják egy szénszagú rezsím romlott levegőjét. Történeteiknél aligha lehet hétköznapiakat (ki)találni, és mindegyik részlet egy olyan élet apró mozaik-

